

Připraveni na „dobu probační“? Punitivní Češi, alternativní tresty a náprava pachatelů

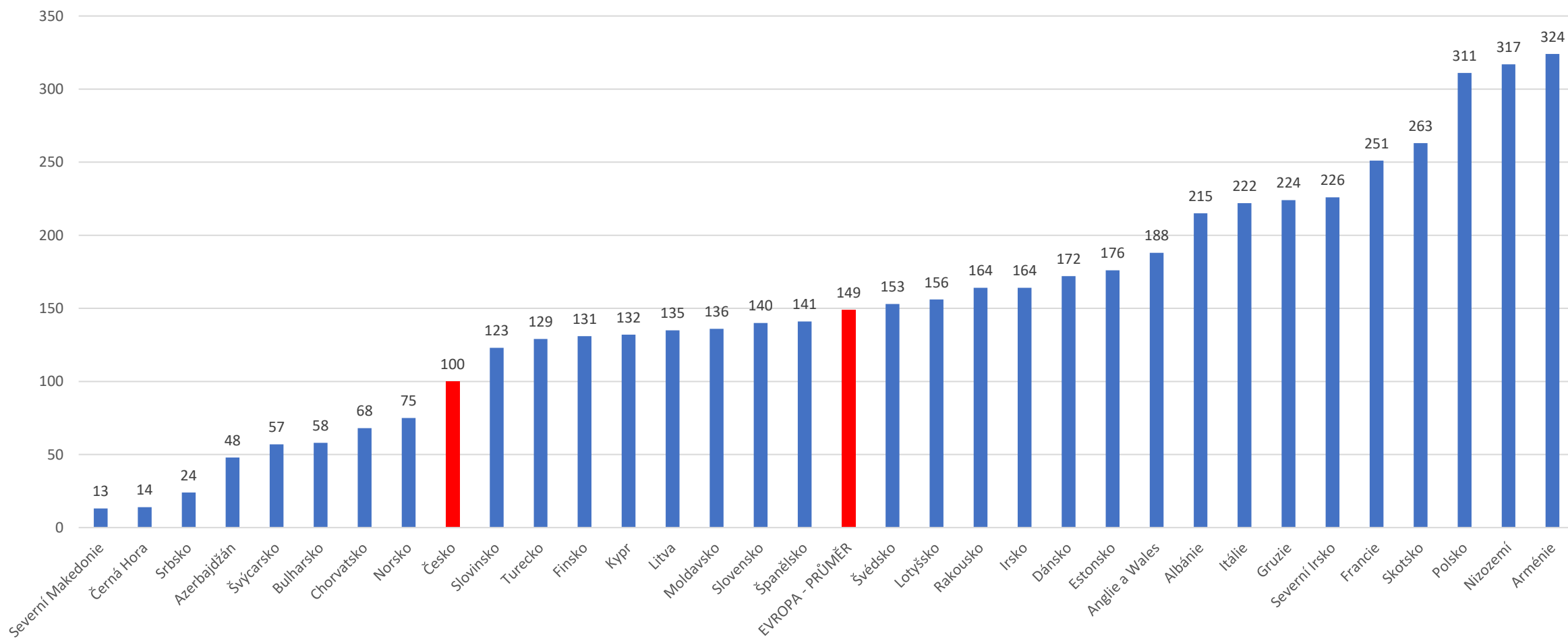
Jan Tomášek

Workshop IKSP, Praha – Květnice, 20. května 2026

Doba probační

- **Éra „masové probace“** – počet osob pod dohledem probačních úředníků celosvětově roste
- Z probace se stalo dominantní opatření systémů tr. justice
- Evropa - cca 1,4 milionu, USA - 3,5 milionu
- Kombinace **tradičních hodnot** (humanizace tr. justice, lidská práva, rehabilitační ideály) a ryze **pragmatického přístupu** (vysoké náklady na vězeňství)
- Efekt v podobě snížení počtu uvězněných se ve většině zemí nedostavil (Aebi et al., 2024)
- Spíše **net-widening** – alternativa za alternativu, probační dohled jako „obousměrná vstupenka“ do vězení (McNeill, 2025)

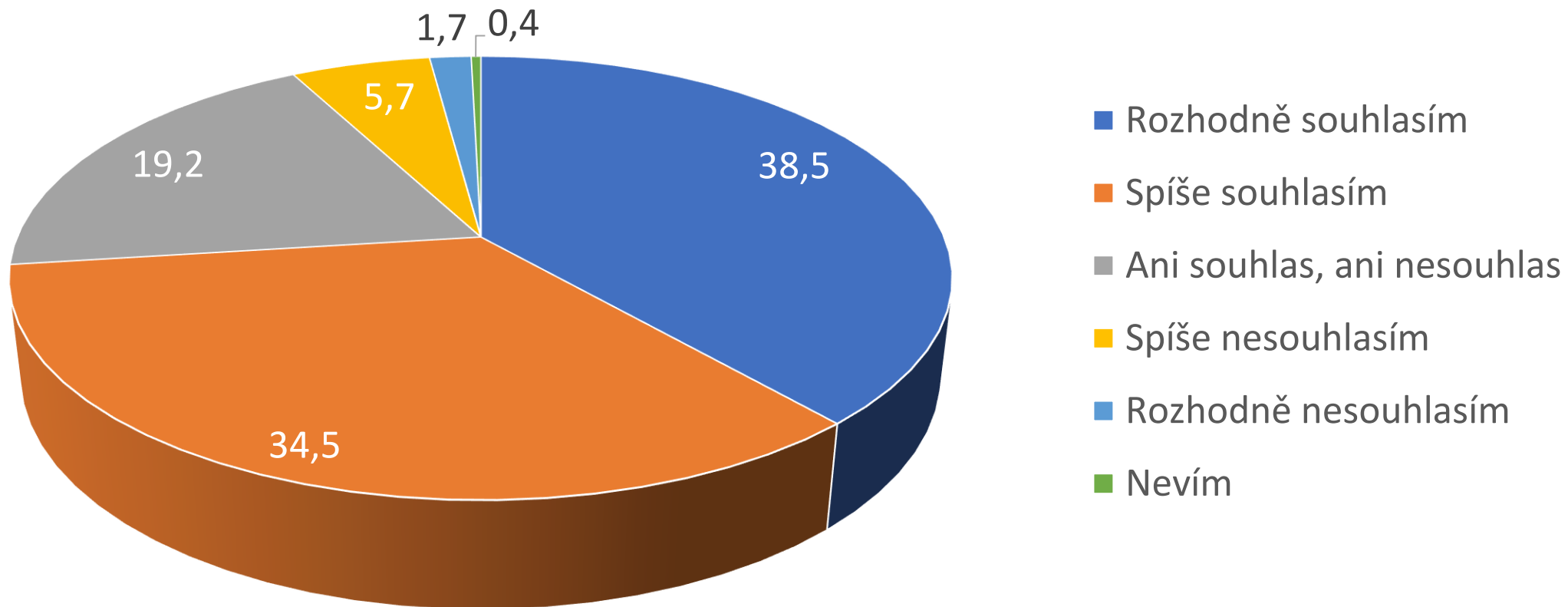
Poměr klientů pod dohledem na 100 uvězněných (SPACE II, 2024)

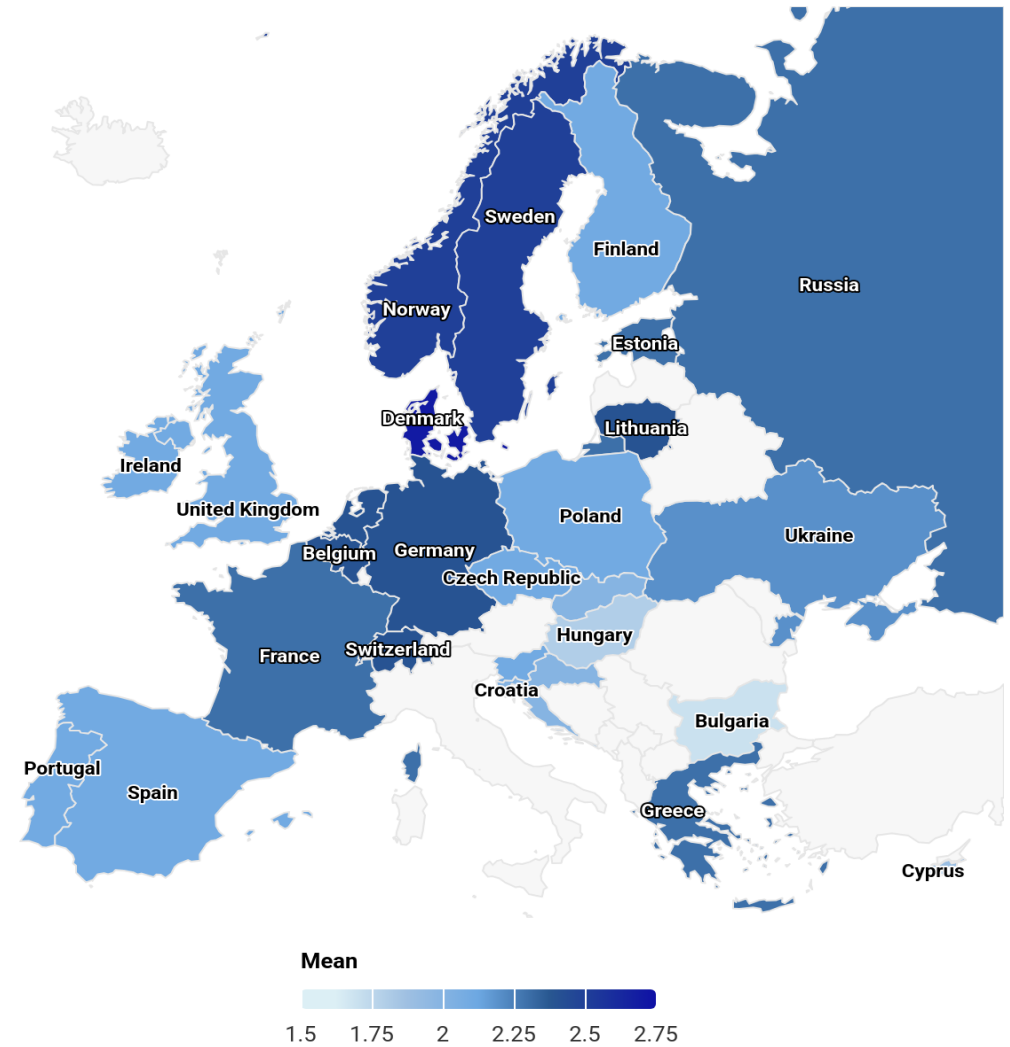
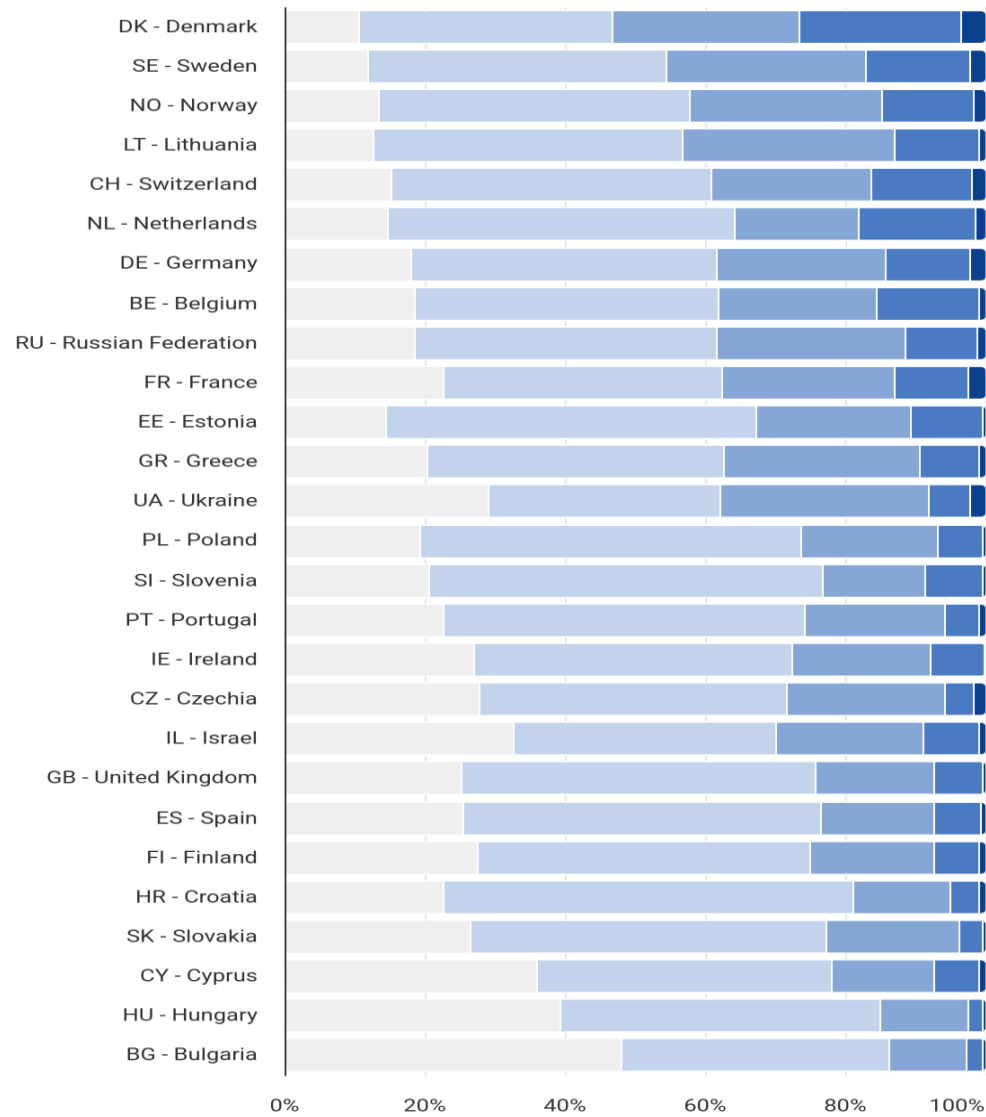
Veřejnost a alternativní tresty

- Nutnost (alespoň základního) souladu mezi prosazovanou trestní politikou a názory či postoji občanů...
- **Klíčová otázka** - je veřejnost masivnímu využívání probace (a jiných alternativních trestů) nakloněna?
- Uvěznění jako **archetyp potrestání** (Jarman et al., 2026)
- **Češi** - přeborníci v oblasti punitivních postojů?
- Internetové diskuse, sociální sítě / kriminologické výzkumy
- **Vliv metodologie** – obecné (povrchní) otázky vs. vyjádření k modelovým kauzám

Přísnější tresty pro pachatele (IKSP, 2025)

Mezinárodní srovnání (ESS 5, 2010)

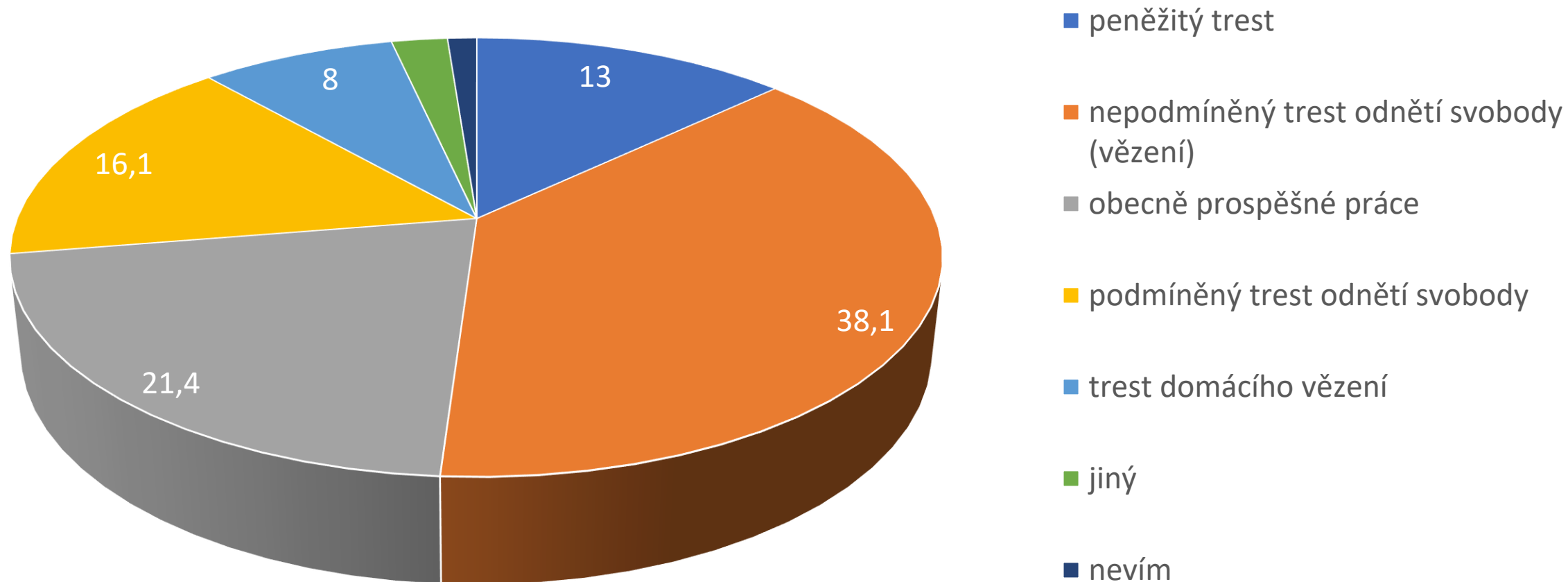

Modelová kauza (tradice ICVS)

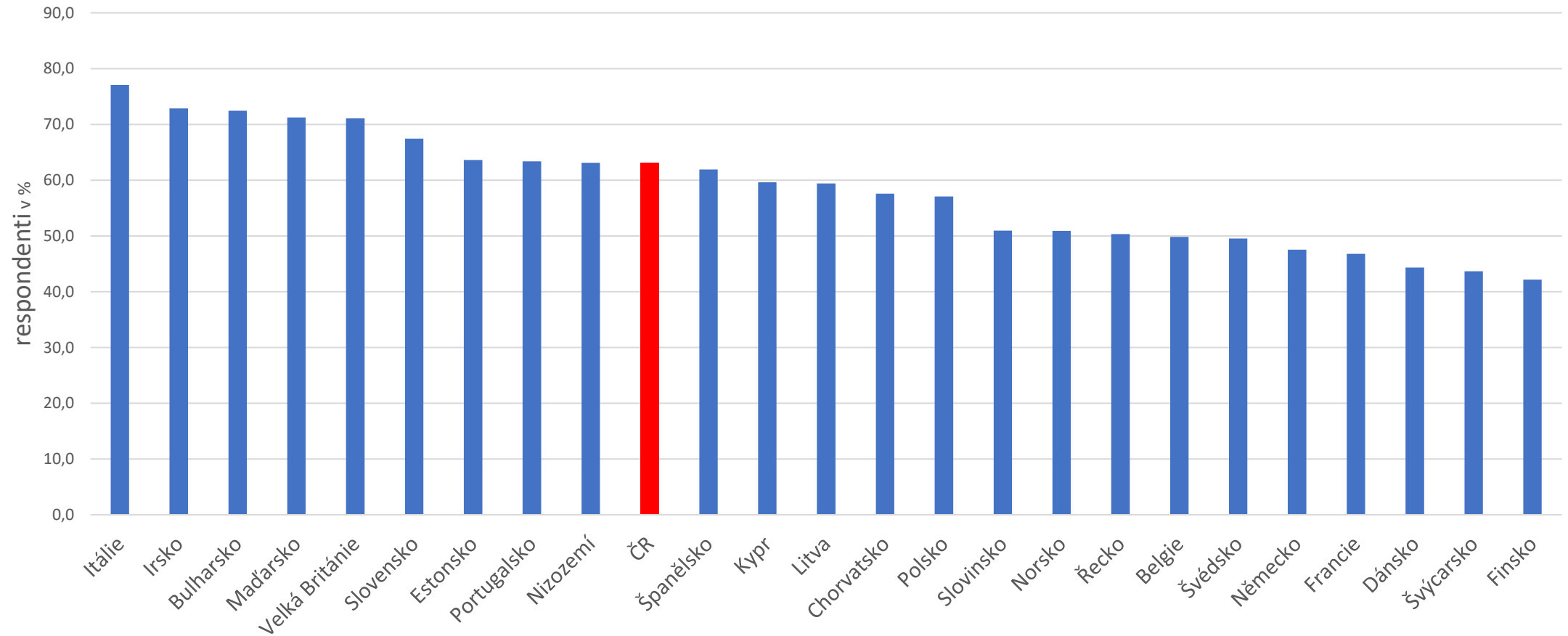
„Lidé mají různou představu o odpovídajících trestech pro pachatele trestných činů. Vezměme například **případ muže ve věku 21 let**, který je odsouzen za **vloupání**, a to **již podruhé**. Tentokrát ukradl z bytu, do kterého se vloupal, elektroniku v hodnotě 50.000 Kč. Který z následujících trestů považujete za nejvhodnější?“

- peněžitý trest
- nepodmíněný trest odnětí svobody (vězení)
- obecně prospěšné práce
- podmíněný trest odnětí svobody
- trest domácího vězení
- jiný:

Volba adekvátního trestu (IKSP, 2025)

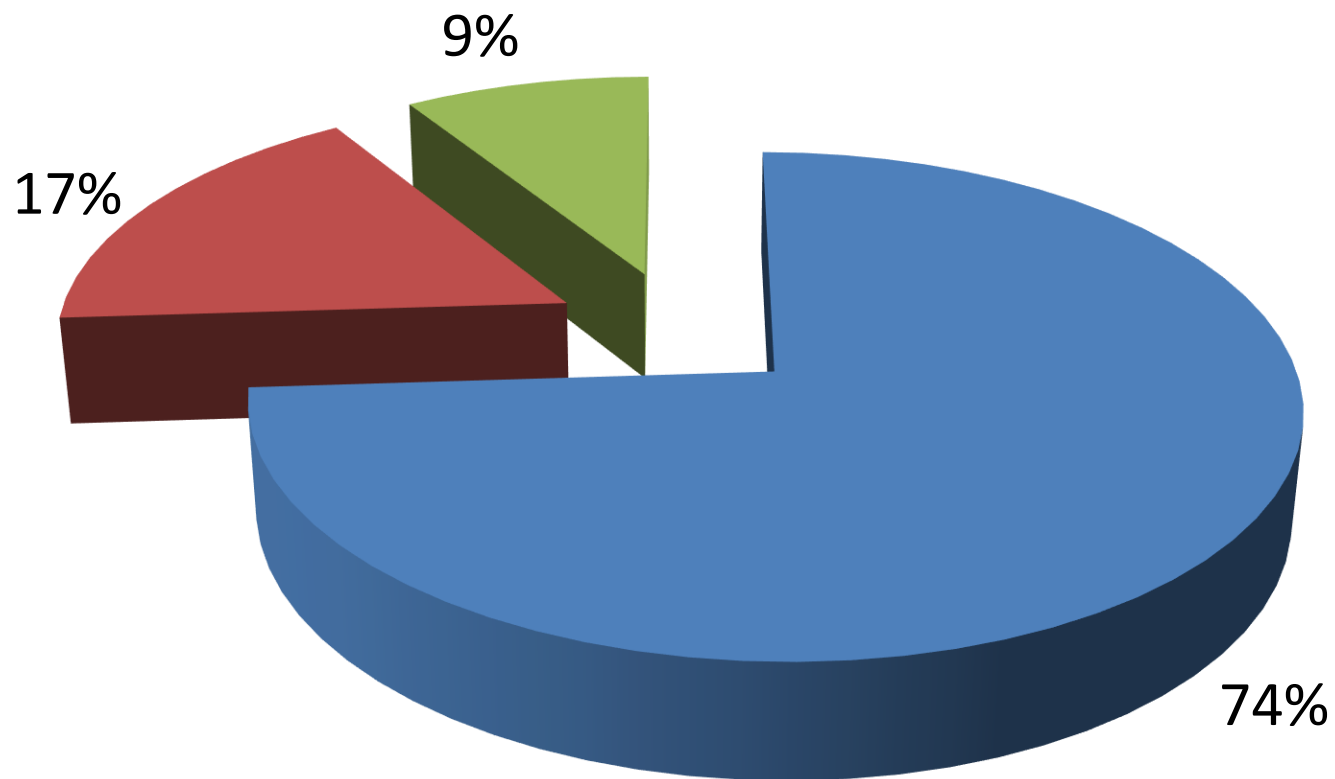
Mezinárodní srovnání: volba uvěznění (ESS 5, 2010)

Postoje občanů k probaci a alternativním trestům

- Postoje k trestání jsou velmi komplexní
- Lidé vnímají **různý účel trestu** (odplata, izolace, odstrašení, náprava, náhrada škody obětem), a to **v závislosti na skutku a osobě pachatele**
- Nekompromisní postoj u závažných zločinů, naopak shovívavější u méně závažné TČ a u pachatelů s reálnou nadějí na změnu chování (prvotrestání apod.)
- Požadavek **justice efektivní i afektivní** (Freiberg, 2001)
- Dobrá zpráva: pokud respondentům vysvětlíme základní **principy alternativních trestů a opatření** (probace, OPP, RJ), velká část se vysloví pro jejich využívání

Probace a česká veřejnost (IKSP, 2019)

■ Jsem pro, může to být v určitých případech vhodné

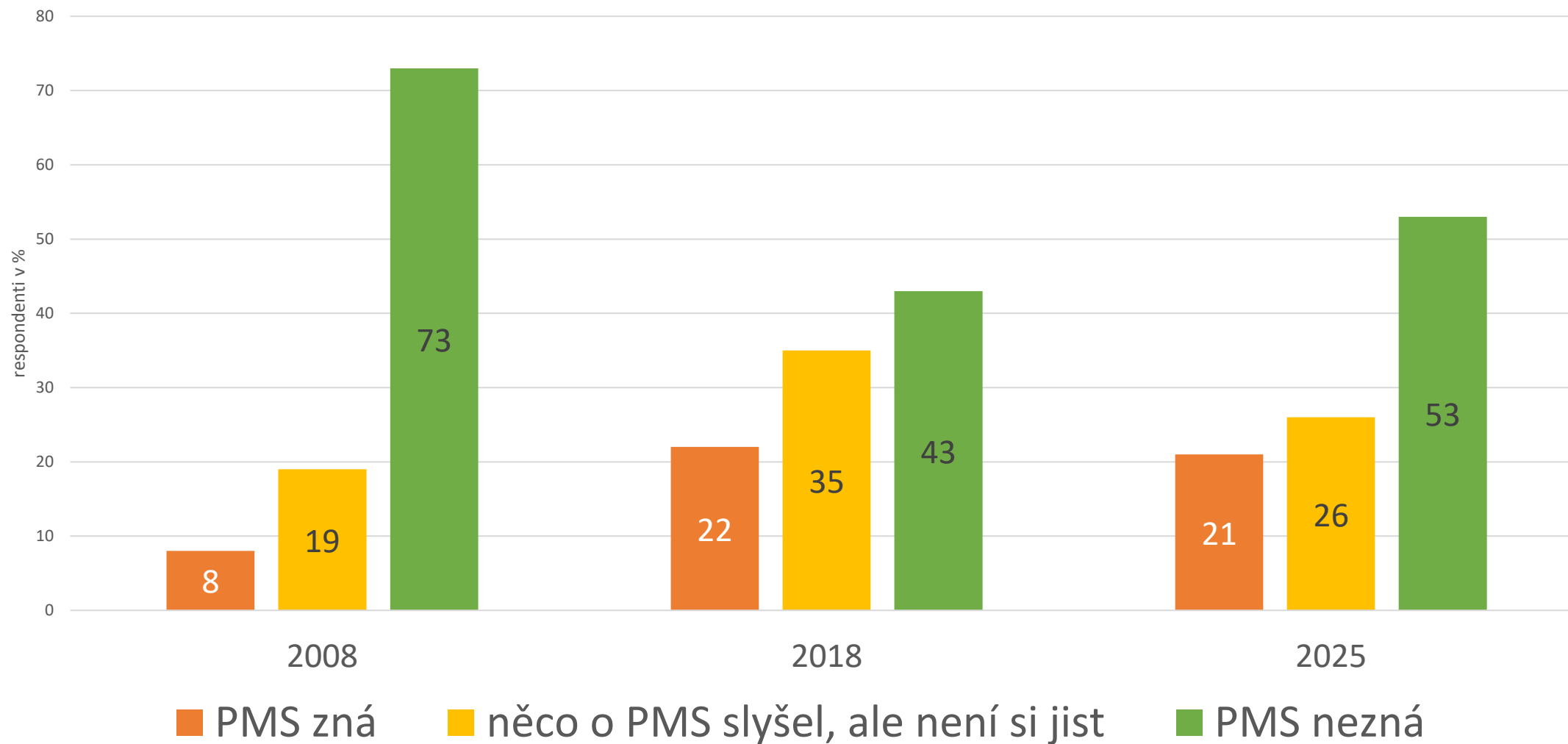
■ Jsem proti, nejeví se mi to jako vhodný způsob

■ Nevím, nedokáži odpovědět

Informovanost jako klíčová proměnná

- **Výzkumy** – již pouhá znalost je významným faktorem podpory alt. trestů i méně punitivních postojů (viz. např. Butter, 2013; Van Gelder, 2015; Tomášek et al., 2022)
- Realita – pouze malá část občanů má o dané problematice dostatečné povědomí
- IKSP (2019) - 25 % OPP, 16 % TDV
- **Probační služby jako součást systému** – slabá informovanost, a to včetně zemí s jejich dlouhou tradicí (Collins, 2025)
- Výzkumy IKSP – možnost historického srovnání (2008, 2018, 2025)

Povědomí o PMS (IKSP, 2008-2025)

Média jako zdroj informací

- Většina respondentů se o probační službě dozvídá z médií
- Prostor věnovaný alternativním trestům minimální (viz např. Maruna, 2007; Sučić, 2016; Háková, 2019)
- „**Nefotogenická organizace**“ (Nellis, 2012), absence cenných zpravodajských hodnot (zejména ve srovnání s vězením)
- Problém - bez opravdu silného mediálního obrazu nelze výrazněji vstoupit do **veřejné diskuse**
- Pozornost spíše v případě selhání...

Násilník ze Siřemi věznil na řetězu ženu, zatímco ho hlídal probační úředník

Radka Kovářová

6:56

Chcete-li článek poslouchat, [přihlaste se](#)

eBook

Sdílet

369

22. 3. 2025, 5:50

Čtyřicetiletý sexuální násilník ze Siřemi na Lounsku byl v době, kdy několik měsíců na přelomu letošního roku držel ve sklepě polorozbořeného domu na řetězu uvázanou mladou ženu, pod dohledem probačního úředníka.

News > UK > Crime

Probation crisis: One person killed every three days by offenders under supervision

More than 600 reviews in six years for alleged murders by known criminals

Lizzie Dearden Home Affairs Editor

Saturday 28 January 2023 17:40 GMT

Sadista ze Siřemi věznil ženu tři měsíce: Probační úředník si ničeho nevšiml?!

Public 'at severe risk' because of ineffective offender monitoring

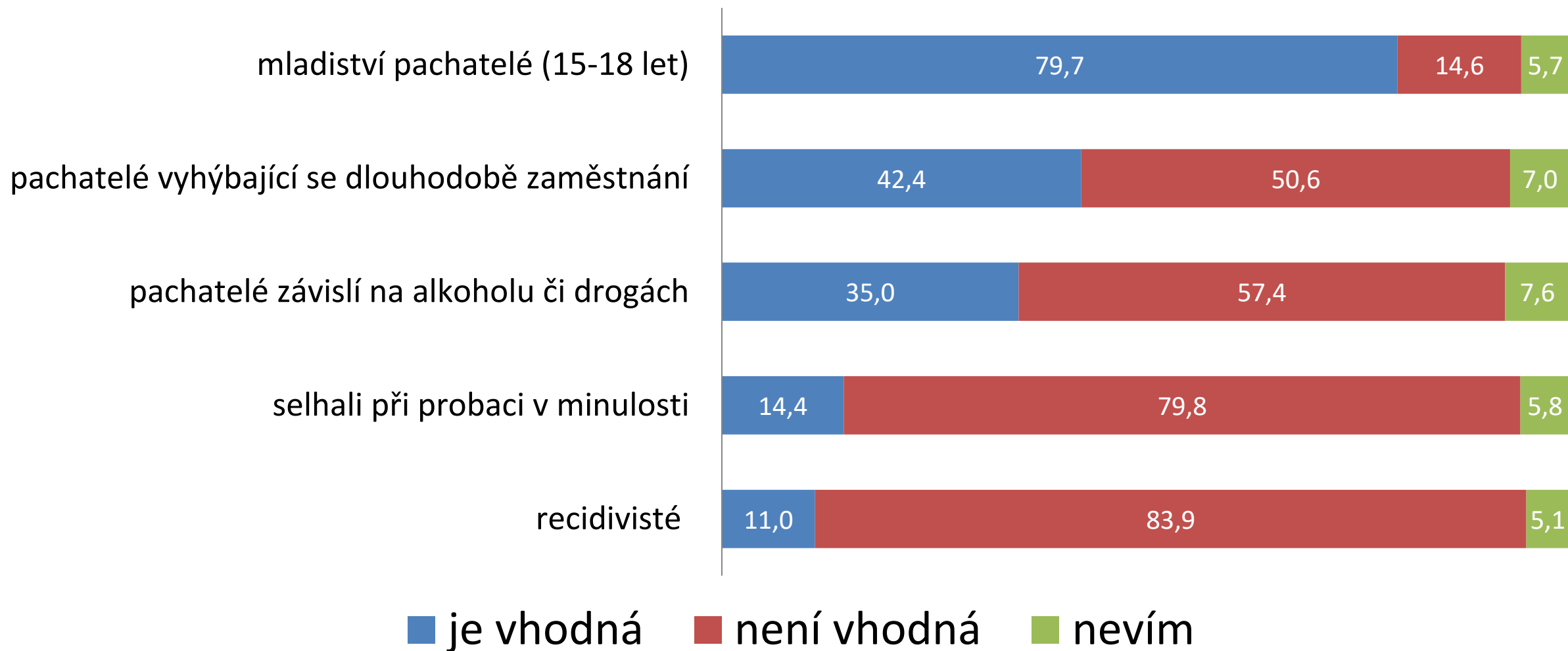
Teenager Conner Marshall was beaten to death by an offender who had missed eight probation appointments.

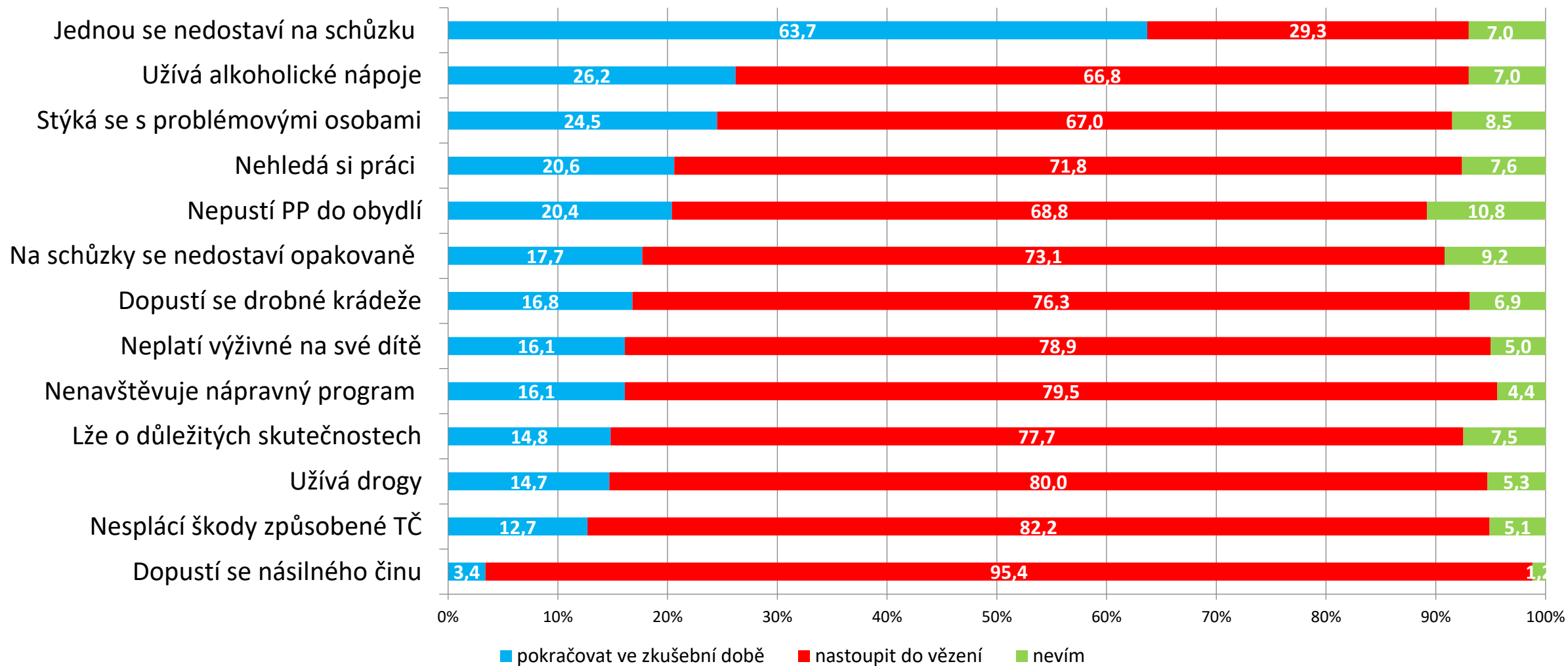
Mark White

Home affairs correspondent @skymarkwhite

Česká veřejnost a ukládání probace (IKSP, 2019)

Česká veřejnost a podmínky zkušební doby (IKSP, 2019)

Realistický pohled na probaci 21. století

- **Rostoucí počet dohledů změnil okruh klientů –** závažnější skutky, recidivisté, uživatelé návykových látek
- Probační služby pod silným společenským tlakem
- Od probace „místo trestu“ k opatření, které **klienta „bolí“** (podmínky a povinnosti) a **garantuje bezpečnost** (řízení rizik, intenzivnější kontrola, el. monitoring, testování)
- Názory veřejnosti varováním – probace nemůže (a ani nesmí!) „soutěžit“ s vězením
- Informovanost nutná také ve vztahu k **desistenci** a jejím faktorům i mechanismům (kdy, jak, za jakých podmínek pachatelé typicky **ukončují kriminální kariéru**)

Závěry

- Češi v míře punitivity nevyčnívají
- Postoje k trestání i jejich příčiny jsou velmi komplexní záležitost
- Obecného odporu vůči alternativním trestům se netřeba bát
- Informovanost nízká (nezájem médií), osvěta pomáhá
- Téma desistence – nejčastější faktory a mechanismy / širší souvislosti (**nad rámec systému trestní justice**)
- Optimismus vývojové kriminologie a kriminologie životní dráhy – naprostá většina pachatelů se napraví (**fakta**)
- Tresty uplatňované v komunitě nebrání přirozeným faktorům, probace jako možnost „asistované desistence“ (**fakta**)
- Boj o pozornost publika - síla konkrétních příběhů, hlas lidí s žitou zkušeností (**emoce**)

Před rokem opustila vězení. Dnes si chce Nikola dodělat maturitu a pomáhá jiným propuštěným

Celý týden sleduje Radiožurnál osudy rodičů a dětí, které rozdělily vězeňské mříže. Jednatřicetiletá Nikola brala drogy, kradla, a tak máma malé Johanky musela na rok do vězení. Teď je už několik měsíců na svobodě. A snaží se i s malou dcerou žít nový život.

Praha 8:11 7. července 2022 Tento článek je více než rok starý

Jednatřicetiletá Nikola brala drogy, kradla, a tak máma malé Johanky musela na rok do vězení (ilustrační foto)

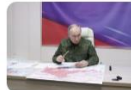

Autorka
Marie Bílková

Další texty autorky:

- Paragraf proti cizím špiónům policie ještě nevyužila. Nová vláda už chce „pendrekový zákon“ zrušit
- Kriminalisté dopadli člověka podezřelého z práce pro tajnou službu Číny. Poprvé využili nový paragraf

ZPRÁVY, KTERÉ JSTE NEČETLI

Jelen: Válka skončí smrtí nebo odchodem Putina. Trvá dlouho, je to porušení společenské smlouvy

Velryba Timmy míří dál na sever. Záchranáři mu dají vysílač na sledování polohy, byt

Mirek kvůli krádežím skončil dvakrát ve vězení. Práci našel díky speciálnímu projektu

Dvacet dlouhodobě nezaměstnaných už díky RUBIKON Centru našlo práci (Zdroj: Agentura pro sociální začleňování)

V osmnácti propadl drogám a dostal se za mříže. Závislosti se však zbavil a teď s ní pomáhá druhým

Petr Marek

eBook Sdílet 21

1. 2. 2024, 8:08

Na základní škole závodil v akrobatickém lyžování, později se mnoho let úspěšně věnoval bojovým uměním. Když mu bylo deset let, jeho rodiče se rozvedli. V osmnácti Jan Fiala ze Šumperka začal vydělávat peníze, přišly první zkušenosti s pervitinem a pak drogám zcela propadl. Po osmi letech závislosti se dostal až do vězení. Tam si však jednoho dne řekl dost a začal jinou životní kapitolu.

Kreslit se naučil ve vězení, dnes se jeho obrazy prodávají za desítky tisíc. Ve sbírce je má i prezident

Honza Šádek se naučil kreslit za mřížemi, kde byl kvůli krádežím a drogám. Dnes se kresbou živí a mnohé obrazy má prodané dřív, než je stihne dodělat.

MARKÉTA VESELÁ

Sdílet f X in

obrazy-prodavaji-za-desitky-tisic-ve-sbirce-je-ma-i-prezident/galerie/542126/

NEJČTENĚJŠÍ ČLÁNKY

Týden Měsíc

- Nejprodávavější česká hra je i po 14 letech atraj na peníze. Tvůrcům poprvé přivezla miliardu korun
- Poprvé vydělal miliardu a zase vyrazil na nákupy. V Ostravě koupil za stamiliony firmu, která mu chyběla
- Pochází z podnikatelské rodiny, to jistmu nápadu ale nevěřila. Dnes kabelku od ní nosí i první dáma Česka

Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Náměstí 14. října 801/12, Praha 5

iksp@iksp.gov.cz

iksp.gov.cz
